

תוכן עניינים

מבוא.....3

שאלת המחקר.....5

פרק 1. התעמולה בתערוכת וומבליי.....5

פרק 2. ההיבטים המסחריים בתערוכה.....13

פרק 3. התערוכה והפוליטיקה הבריטית.....18

סיכום.....21

רשימת מקורות.....23

התערוכה הקולוניאלית בבריטניה משנת 1924

מבוא

כבר מאמצע המאה ה-19, המדינות הקולוניאליות באירופה ארגנו את התערוכות הקולוניאליות גם בקולוניות שלהן וגם בערי בירתן. המדינות המפותחות כמו בלגיה, צרפת, גרמניה, בריטניה, איטליה, הולנד, השקיעו משאבים ומאמצים רבים כדי לפאר ולהציג את ההישגים שלהן בשטח הארצות הנכבשות.¹ גם בתקופה המאוחרת היחסית של האומות הקולוניאליות, התקופה בין מלחמת העולם הראשונה ומלחמת העולם השנייה, התערוכות הקולוניאליות היו מאוד נפוצות באירופה, ולדעתו של מטיו סטנרד (Matthew Stanard), המטרה העיקרית שלהן הייתה התעמולה למען האימפריות, כדי לקדם את דמותן ולפרסם אותן בקרב האזרחים והנתינים שלהן ולקהל הבינלאומי.²

חוקרים רבים שמים לב שהתעמולה הייתה במקרים רבים גזענית כלפי תושבים מקומיים בקולוניות, במיוחד באפריקה. וכנראה שתעמולה כזו הייתה אמורה לחזק את שליטת מדינות קולוניאליות על קולוניות וגם את תמיכת המדיניות הקולוניאלית מצד הציבור המערבי. אבל התערוכות שימשו למטרות חשובות אחרות גם כן.³ העבודה הנוכחית תעסוק בניחות מטרות ואינטרסים קולוניאליים שהשתקפו באחת התערוכות החשובות בהיסטוריה של הקולוניאליזם, הבריטי, תערוכת שנת 1924 בבריטניה. והשאלה המרכזית של העבודה תהיה: "כיצד שירתו התערוכות הקולוניאליות הבריטיות את השלטון הבריטי הקולוניאלי?" כדי לתת את התשובה המקיפה לשאלה זו, אצטרך לנתח את מספר הנושאים המרכזיים להבנת התערוכה, כמו הבעיות בהן טיפלו בתערוכה מהבחינה האידיאולוגי, ההיבט הכלכלי והחברתי של התערוכה, וכנראה גם הבעיות והמשברים שחווי באימפריה הבריטית בעת זו. אבל קודם כל אתייחס לרקע ההיסטורי של התערוכה.

אחד היזמים המרכזיים של התערוכות הקולוניאליות היא בריטניה עצמה, האימפריה הקולוניאלית הגדולה והעוצמתית במאה ה-19 ובראשית המאה ה-20. אפשר שהתערוכה הקולוניאלית של 1924 הייתה התערוכה החשובה והגדולה מכל התערוכות הדומות בכל המאצמות הקולוניאליות. התערוכה הייתה שייכת לתקופה המאוחרת יחסית של האימפריה הבריטית. הרי התערוכות הקולוניאליות הבריטיות המוקדמות מתייחסות לשנת 1851 ולשנות ה-60 של המאה ה-19.⁴ לדברי דבורה היוז (Deborah Hughes), התערוכה, שנערכה בשטח בריטניה עצמה בשנת 1924, נחשבה להמשך ישיר של התערוכה הבריטית המפורסמת של 1851.⁵ תערוכת שנת 1924 הייתה יוצאת מן הכלל מבחינת ההיקף והתכנון. בריטים החליטו סופית לארגנה לאחר מלחמת העולם הראשונה, המלחמה הקשה ביותר לאימפריה הבריטית, שעלתה לה ביוקר, כמו כן גם למדינות העולם רבות. לכן, זה לא במקרה שהפרייקט יצא לדרך בשנת 1919, שנת הניצחון של בריטניה במלחמה. אך לקח לבריטים כמה שנים לארגן וליישם את התכנון אלה ולתאמן למדיניות הקולוניאלית.

התערוכה הייתה אמורה להראות לקהל הבינלאומי את העוצמה, את האחדות ואת הקשרים החזקים והמועילים בין חלקים שונים של האימפריה הבריטית, את ההתפתחות החברתית והכלכלית הדינמית, את הערך המוסף של בריטניה כמאצמה מערבית מובילה במגוון הרחב של ההקשרים.⁶ הוצגו בתערוכה זו הקולוניות של בריטניה באופן מפורט, ולכך בנו בריטים מרחבי התערוכה והבייניים הענקיים המודרניים ביותר מהבחינת הנדסה, אדריכלות ועיצוב. ואף הוצגו בתערוכה "הדומיניונים" של האימפריה, שבעצם היו מדינות החסות של בריטניה, המדינות שקיבלו את העצמאות לא מזמן או היו אמורות לקבל את הרמה המסוימת של אוטונומיה ועצמאות. התערוכות של הארצות הללו היו אמורות להפגין את טיב ההשפעה של האימפריה הבריטית על העולם כולו, ועד כמה היא תרמה לקדמה בבמה הבינלאומית בכל מיני היבטים.

¹ M. Stanard. (2009). "Interwar Pro-Empire Propaganda and European Colonial Culture: Toward a Comparative Research Agenda" *Journal of Contemporary History* 44(1), pp. 32-33; pp. 35-37.

² Ibid. pp. 37-38.

³ Ibid. pp. 32-33; p. 39.

⁴ D. L. Hughes. (2006). "Kenya, India and the British Empire Exhibition of 1924". *Race & class* 47(4), pp. 67-68.

⁵ Ibid. p. 69.

⁶ Stephen, D. (2013). *The Empire of Progress: West Africans, Indians, and Britons at the British Empire Exhibition, 1924-25*. Springer: New York, pp. 1-3.

חלק גדול של המחקרים בנושא התערוכות הקולוניאליות, ובמיוחד של התערוכה הבריטית של 1924, מוקדשים לאופן בו הוצגו מדינות החסות והקולוניות בתערוכות קולוניאליות. הוצגו הקולוניות מכל רחבי העולם, החל מן הים הקריבי ועד לבמזרח אסיה, מארצות אפריקאיות כמו קניה ועד לשטח המנדט הבריטי בארץ ישראל. לדברי דניאל סטיבן (Daniel Stephen), בשנת 1919 האימפריה השיגה את השיא כוחה, בזכות לניצחון במלחמת העולם הראשונה ובזכות לכמות ועוצמת הקולוניות שלה.⁷ סטיבן שם לב שבתערוכה של 1924, שנערכה בוובליי (Wembley), חשיבות הצגת הקולוניות והדומיניונים הייתה הרבה יותר גבוהה מאשר בתערוכה הגדולה של 1851. אופן בו הציגו בתערוכה החדשה אותם הקולוניות היה שונה לחלוטין מהבחינה האידיאולוגית.⁸

התעמולה הייתה מענה לאתגרים רבים. האימפריה הייתה משתנה מהר, והשתנה המצב הפוליטי בה. התעמולה הייתה אמורה להשתנות בהתאם. המשטר הקולוניאלי היה אמור לחזק את השפעתו וריבונותו על כל הקולוניות, למרות המשברים בתקופה זו.⁹ משבר קשה כזה קרה עם ההודים שהתגוררו בקולוניות של בריטניה, במיוחד באפריקה, וחוו שם אפלייה ופגיעה קשה במעמדם. השלטון הבריטי לקראת התערוכה חווה משברים פוליטיים ביחסים עם ערבים במזרח התיכון, שהתבטאו גם בתערוכה המוקדשת לשטח המנדט הבריטי.¹⁰ הבעיות והמשברים באימפריה הבריטית השיגו מהר מאוד את השיא, ובשנות ה-20 של המאה ה-20 היו גלויים מאוד. בעיות חברתיות ופוליטיות, אי שוויון בין נתיני האימפריה, מאבקים פנימיים וסכסוכים בין קבוצות אתניות שונות, גזענות וקשיים כלכליים היו גלויים במיוחד בעת זו. למשברים אלה אתיחס בעבודה הנוכחית, הרי התעמולה גם כן שירתה את מטרות השלטון הבריטי הקולוניאלי בהקשרים אלה.

כדי לענות על שאלת המחקר, אדון בנושאים החשובים ביותר. בפרק הראשון אדון בתעמולה בקצרה אדבר על הקשר שלה עם בעיות האימפריה הבריטית. אתיחס לקונפליקטים אתניים בקולוניות הבריטיות ביחס לאחדות בריטניה. בפרק השני, אדבר על הצד הכלכלי של התערוכה. ובפרק השלישי אדון בפוליטיקה הבריטית ובהשפעת התערוכה. בסיכום אענה לשאלת המחקר.

⁷ Ibid., pp. 10-12.

⁸ Ibid., p. 10.

⁹ D. M. Stephen. (2011). "Brothers of the Empire?" India and the British Empire Exhibition of 1924–25. *Twentieth Century British History* 22(2), pp. 165-166.

¹⁰ N. E. Roberts. (2007). Palestine on Display: The Palestine Pavilion at the British Empire Exhibition of 1924. *The Arab Studies Journal* 15(1), pp. 73-74.